

Димитър
ВЕРГИЕВ

**ИЗМЕРЕНИЯ
НА ИКОНОМИЧЕСКАТА
ПОЛИТИКА
В ПРЕХОДНИЯ ПЕРИОД
КЪМ ПАЗАРНА ИКОНОМИКА
2007-2013**

Това е откъс от книгата.

**Цялата книга може да намерите в
Библио.бг**

www.biblio.bg

д-р инж. ДИМИТЪР ВЕРГИЕВ

ИЗМЕРЕНИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА
В ПРЕХОДНИЯ ПЕРИОД КЪМ ПАЗАРНА ИКОНОМИКА
(2007-2013)

Издавателство Libra Scorpe

© Измерения на икономическата политика
в преходния период към пазарна икономика (2007-2013)
© Автор: д-р инж. Димитър Вергиев

Рецензент: проф. д-р Васил Пехливанов

Българска, първо издание
ISBN: 978-954-471-203-7

Издателство ЛИБРА СКОРП
София, 2013

д-р инж. Димитър Вергиев

**Измерения
на икономическата политика
в преходния период
към пазарна икономика
2007-2013**

София, 2013

Съдържание

Глава първа

Насоки за икономическото развитие

на България 2007-2013 г. 9

I.1. Въведение в икономическата политика в Европейския съюз	9
I.2. Параметри на държавната политика	16
I.3. Рамка на макроикономическата политика	22
I.4. Преглед на състоянието на икономиката в началото на 2007 г.	29
I.5. Валутна политика.....	31
I.6. Бюджетна политика	33
I.7. Данъчна политика	38
I.8. Растеж	41
I.9. Финансов сектор – Банкова система. Капиталов пазар	43
I.10. Политика към предприятията	49
I.11. Малките и средните предприятия.....	53
I.12. Икономика на знанието	59
I.13. Селско стопанство	62
I.14. Икономическо образование и наука.....	65

Глава втора

Икономическа политика и икономически перспективи 69

II.1. Икономическа политика и икономически перспективи за България през 2007 г.	69
II.1.1. Бюджетен излишък или спестени пари	70
II.1.2. Подкопано равновесие.....	71
II.1.3. Икономическата стабилност се плаща от дребния данъкоплатец.....	73
II.1.4. В администрацията – много началници, малко капацитет	75
II.2. Фискална политика.....	76
II.2.1. Същност на фискалната политика.....	76
II.2.2. Приоритети на Фискалната политика	77
II.2.3. Основни инструменти на фискалната политика	78
II.2.4. Баланс между корпоративни, индивидуални и обществени интереси.....	79

II.2.5. Държавен бюджет и бюджетен баланс	81
II.2.6. Същност и управление на държавния дълг	82
II.2.7. Плосък данък – предимства и недостатъци, резултати от прилагането му.....	84
II.3. Инвестиционна политика	85
II.3.1. Същност на инвестициите и инвестиционната политика	85
II.3.2. Източници на финансиране (външни и вътрешни).....	88
II.3.3. Релацията инвестиции – икономически растеж	88
II.3.4. Инструменти за привличане на чужди преки и портфейлни инвестиции	89
II.3.5. Особености и тенденции за България	91
II.4. Монетарна политика	93
II.4.1. Цели и инструменти на монетарната политика.....	94
II.4.2. Влияние на монетарната политика върху производството, дохода и цените	101
II.5. Европейски монетарен съюз	104
II.5.1. Подходи към създаването на европейския монетарен съюз	104
II.5.2. Същност на монетарния съюз.....	104
II.5.3. Изгоди от създаването на европейския монетарен съюз	105
II.5.4. Загуби от създаването на европейския монетарен съюз	106
II.5.5. Оптимална валутна зона	107
II.6. Европейска централна банка.....	107
II.6.1. Европейския валутен институт (ЕВИ) – предшественик на Европейската централна банка	109
II.6.2. Организация и управление на Европейската система на централните банки (ЕСЦБ).....	110
II.6.3. Цели и задачи на ЕЦБ/ЕСЦБ.....	112
II.6.4. Реализиране на паричната политика на ЕЦБ – инструменти и методи	113
II.6.5. Кризата в Еврозоната	118
II.7. Паричен съвет.....	126
II.7.1. Модели на паричния съвет	126
II.7.2. Предимства и недостатъци на паричния съвет за банковата система и финансовото развитие.....	129
II.7.3. Функциониране на паричен съвет в България	140
II.8. Модернизация на икономиката и икономическа политика	144
II.9. Теоретико-методологически основи на формирането на бюджета на ЕС	149
II.9.1. Теоретико-методологически основи на формиране на бюджета на Европейския съюз. Реформа на бюджета	149
II.9.2. Принципи и процедури.	149
II.9.3. Формиране на бюджета по време на криза.....	152
II.9.4. Антициклична, антикризисна и пост-кризисна политика.....	156

Глава трета

Човешкият капитал – стратегически фактор

за осигуряване просперитета на бизнеса..... 172

III.1. Човешкият капитал – стратегически фактор за осигуряване просперитета на бизнеса..... 173

III.1.1. Основни насоки на изучаването и анализирането в състоянието и на динамиката на обучението на персонала 177

III.1.2. Основни проблеми на стратегическата ориентация в управлението на фирменото обучение..... 177

III.1.3. Процесът на вземане на решения във връзка с формирането и провеждането на политиката по обучение и развитие на персонала... 180

III.1.4. Инвестиции за планиране и провеждане на дейностите по обучение и развитие на персонала..... 181

III.1.5. Системи за оценка на потребностите от обучение в организациите 182

III.1.6. Използвани системи за атестация на персонала 184

III.1.7. Интензивност на програмите за обучение и структура на обучавания персонал 185

III.1.8. Форми и методи на обучение..... 187

III.1.9. Основни тенденции за бъдещо развитие на фирменото обучение и развитие на персонала 188

III.2. Роля и място на националните и международни браншови организации в подготовката, адаптацията и реализацията на кадри за бизнеса..... 189

III.3. Изводи 196

Литература 197

Глава първа

Насоки за икономическото развитие на България 2007-2013 г.

I.1. Въведение в икономическата политика в Европейския съюз

Цели на икономическата политика на ЕС са: стабилност и хармоничен растеж, повишаване на стандарта на живота, стимулиране на процесите на конвергенция и взаимообвързаност, високо ниво на заетостта, стабилни цени, здрави обществени финанси и монетарни рамкови условия, трайно финансируема разплащателна равностетка.

Консултативна валутна комисия, комисия по икономическа политика, Европейски валутен институт, “Многостранен контрол”; трета фаза: Икономическа и финансова комисия, Европейска система на централните банки.

Решенията на държавните и правителствените ръководители по отношение на Икономическия и валутен съюз (ИВС) в рамките на влезлия на 1.11.1993 г. в сила Договор от Маастрихт оказва голямо влияние върху икономическата политика в рамките на Общността, тъй като съдържа в себе си значителни ограничения върху суверенитета на държавите членки. На Европейския съвет в Амстердам от юни 1997 г. държавните и правителствените глави на ЕС се споразумяха за една подлежаща на ратифициране от парламентите им ревизия на Договора от Маастрихт. Противно на преобладаващите очаквания ИВС също бе включен в текста. С вмъкването на отделен раздел за заетостта в Договора (Политика на заетостта) бе променена в решаваща степен рамката на ИВС и Европейската Централна банка (ЕЦБ).

Разпоредбите в Договора за ЕИО от 1957 г. за ръководене на икономиката според общоикономическите цели отразяват един компромис между икономическите и интеграционно-политическите изисквания и националната съпротива срещу задачата за икономико-политически суверенитет. Самите икономико-политически цели не

бяха оспорвани. В чл. 2 от ДЕО (“Задачи на Общността”) като задачи се посочват постоянното и хармонично разширяване на икономиката, по-голяма стабилност, ускорено повишаване на стандарта на живот и подпомагане изграждането на по-тесни връзки между държавите членки. В специален раздел на ДЕО относно “икономическата политика” към тези цели бяха допълнени и следните: висока степен на трудова заетост, стабилно ниво на цените и равновесие в разплащателния баланс.

По отношение на икономическата и валутната политика Договорът за ЕИО остави в широка степен компетентността за вземане на решения в ръцете на националните правителства. Едновременно с това обаче правителствата бяха задължени да гледат на своята конюнктурна и валутнообменна политика като на “въпрос от общ интерес” и да координират икономическата и валутната си политика, т.е. да я приведат в съответствие с цел. Към проблема с координирането Общността подходи със създаването на институционни рамкови условия под формата на комисии. Това решение имаше за цел да свърже в едно два ефекта: междуправителствените споразумения и усвояването как се прави координация в една политическа област, в която на национално ниво вече съществуват конфликти между икономическите и политическите оценки на целите и средствата. Паралелно с предвидената в Договора за ЕИО и съставена една годна след основаването на ЕИО Валутна комисия бяха образувани и други комисии, като тези за конюнктурна политика (1960 г.), за средносрочна икономическа политика (1964 г.) и за бюджетна политика (1964 г.), както и Комисията на президентите на централните банки (1964 г.) Специалните комисии за конюнктурна политика, средносрочна икономическа политика и бюджетна политика бяха обединени през 1974 г. в Комисия за икономическа политика.

Икономическото развитие през 60-те години бе, общо взето, положително и без напрежения; отгук и работата на комисиите бе облекчена. Институционализирано, но без правна задължителност, това кооперативно начало обаче не бе дорасло да преодолее истински изпитания. Увеличаващата се пазарна интеграция важна стъпка: предсрочното завършване на Митническия съюз към 1 юли 1968 г. при стабилни, макар и приспособими обменни курсове бе свързана със загубата на търговски суверенитет. С оглед на увеличаващите се различия в представите за стабилност на държавите членки, които в рамките на комисиите не бе възможно да бъдат отстранени, се стиг-

на до некоординирани икономическо-политически реакции. Този процес на дезинтеграция на икономическата политика бе в разрез с изискванията в Договора за ЕИО, в който се говори за “поетапно приближаване на икономическата политика на държавите членки” наред със “създаването на общ пазар” като инструменти за осъществяването на тези цели.

Опитът за разрешаване на проблемите чрез интеграционен силов акт през 70-те години, както предвиждаше “стратегията Вернер” при създаването на ИВС до 1980 г., се провали. Прекалено големи бяха преди всичко различията в немските и френските виждания за пътя на интеграцията. При тези предпоставки преходът към даване на повече правомощия при вземане на решения на ниво ЕО бе осуетен. Двете решения на Съвета по отношение на ИВС от 1971 и 1972 г., както и решението за конвергентност и Директивата на Съвета за стабилност, растеж и пълна трудова заетост от 1974 г. останаха в крайна сметка само декларации с необвързващ характер, които предизвикаха слаби усилия за координиране на действията в областта на конюнктурната политика. Единствено така наречения DM-блок (Федерална република Германия, Белгия, Люксембург, Нидерландия, Дания и нечленуващата в ЕО Норвегия), здравото ядро на основаното през 1972 г. Европейско валутно обединение (“Валутната змия”) като последствие от вътрешния и външния шок можа да се наложи сред икономическите вихрушки като зона на относителна стабилност.

Поставянето на ново начало към по-тясно сътрудничество в областта на икономическата и валутната политика бе възможно едва тогава, когато концепциите за стабилна икономическа политика се доближиха и по-силно бе застъпено схващането, че само политика, насочена към стабилност на цените, може да доведе до решаване на проблема с безработицата. Това сближаване на схващанията относно целите позволи през 1979 г. най-накрая да се създаде Европейската валутна система (ЕВС) като система на стабилни (макар и приспособими) обменни курсове с ясно очертани правила за интервенция.

Немската марка пое функцията на водеща валута, следователно тя се превърна в стабилизационната котва в системата. В ЕВС възникна тенденция към икономическа конвергенция, която оказваше влияние извън оста Берлин-Франкфурт-Париж и върху другите участващи страни в ЕВС. Някои държави членки на ЕВС, се сблъскаха с ограничаването на техния икономически обхват на действие

най-напред поради изискването за запазването на ограниченията за движение на капитали. С въвеждането към 1 юли 1990 г. в пределите на Общността либерализация на движението на капитали загубата на икономическо-политическа автономия се почувства още по-осезаемо. В логиката на развитието на вътрешния пазар желанието за активно компенсиране на ерозията на националните икономически и валутно-политически компетенции се изрази в по-нататъшното развитие на Общността до Икономически и валутен съюз в Европейска система на централните банки. Най-новите процеси в развитието в ЕВС с временно напускане на някои членове показаха, че с това не бива да се прибързва.

В началото на 80-те години все още не съществуваше единност между държавите членки относно терапевтичния начин за преодоляване на спадането на икономическия растеж и борбата с безработицата. При все че от средата на 80-те години се стигна до конюнктурно движение напред, което се вля в един продължителен процес на растеж.

Прогнозираният средносрочен растеж обаче съвсем не бе достатъчен за редуциране на високия показател за безработица. При реален растеж на brutния вътрешен продукт (БВП) на Общността от 2,5% квотата на безработните възлизаше на почти 11%, финансовият дефицит на ЕО-държавите съставляваше 5,2% от БВП, а и средният показател за инфлацията сочеше въпреки ясно изразеното му намаляване от началото на 80-те години 6%. На този фон през 1985 г. Съветът взе решение за “Кооперативна стратегия на растежа за по-голяма трудова заетост” кооперативна, защото трябваше да се облекне на тясното сътрудничество между правителство, работодатели и работещи, а така също и между отделните държави. Подобряването на разположението на пазарите за стоки и услуги и с това и на условията за икономически растеж залегна и в съдържанието на Програмата за вътрешния пазар ‘93, която Комисията представи в своята Бяла книга за довършване на Вътрешния пазар от юни 1985 г.

Средният показател за ръста на БВП на ЕО от 2,5% в средата на 80-те години трябваше до 1990 г. да се покачи на 3,5%, а квотата на безработните да спадне до 8%. Едва в края на 80-те години бе достигнат заплануваният ръст, а квотата за безработните бе намалена от дотогава най-високата стойност 10,8% (1985 г.) на 8,1% (1990 г.). Разбира се, необходимият ръст за трайно намаляване на безработицата в Общността в началото на 90-те години не можеше да бъде

запазен. През 1996 г. нарастването на БВП в Съюза на най-ниската точка на рецесията възлизаше само на 1,6%. Под тази средна стойност бяха ръстовите показатели на Германия (1,4%), Франция (1,3%), Италия (0,7%), Белгия (1,4%), Швеция (1,1%) и Дания (1,4%). Квотата на безработните се покачи до около 11%.

Показателят за инфлация намаля и през 1996 г. възлизаше на 2,5%. Общият бюджетен дефицит на страните от ЕС през втората половина на 80-те години бе намален от 5,2% от БВП (1985 г.) на 2,6% (1989 г.), но след 1990 г. се увеличи значително. През 1996 г. той възлизаше при само леко обратно нарастване от 1994 г. насам на 3% от БВП. Под натиска на критериите за квалификация за присъединяването към ИВС някои държави се опитват посредством счетоводни трикове и специални мерки да поразкрасят настоящата си бюджетна ситуация и задлъжнялост. Тези мерки крият рискове за стабилността на запланувания ИВС.

Решенията от Маастрихт за образуване на ИВС са от огромно значение за икономическата и валутната политика. В тристепенен процес, чиято първа фаза започна на 1.7.1990 г. и след приключване на влезлия в сила на 1.1.1994 г. втори етап, най-късно до 1.1.1999 г. трябва да бъде създаден ИВС. Забележително с оглед на бурните общественно-политически сблъсъци в най-близко минало е ясното открояване на насочената към развиването на конкуренцията пазарна икономика като икономическа система на Общността и на държавите членки (чл. 4, 98, 105 от ДЕО). Остава да се изчака обаче как това ще се отрази на икономическата практика през следващите години. Някои държави членки успяха с аргумента за необходимост от засилване на икономическата и социалната сплотеност да наложат увеличаване на трансферните/разплащателните средства посредством допълващия досегашните структурни фондове Кохезионен фонд (чл. 161 от ДЕО) (регионална структурна политика). Така също и все още практикуваното субсидиране на вече неконкурентно способни стари промишлени отрасли е против заетата в Договора цел за изграждане на свободно пазарно стопанство (политика в областта на промишлеността).

Държавите членки трябва да водят икономическата си политика като "политика от взаимен интерес" и да я координират в Съвета на Европейския съюз според един разширен списък от принципи и цели (чл. 99 от ДЕО). Като указващи посоката принципи за икономическа и валутна политика в ДЕО се посочват стабилни цени, здрави

обществени финанси и монетарни рамкови условия, както и устойчиви платежни баланси чл. 4, ал. 3 от ДЕО). Съветът разработва “основни насоки” за икономическата политика на държавите членки и Общността, които след обсъждане в Европейския съвет се приемат от него като препоръки и са адресирани до държавите членки. За подпомагане и гарантиране на икономическата конвергенция бе доизградена съществуващата система за “многостранно наблюдение”. При икономическа политика, която не се съвместява с основните принципи, Съветът има право да изпрати до съответната държава членка изискуеми препоръки и евентуално като средство за оказване на натиск да ги направи обществено достояние.

Координационната и контролната дейност като отправна точка е насочена към бюджетната политика на държавите членки. За разлика от паричната политика (на третия етап) тя не се прилага на ниво общност. Бюджетната политика на държавите членки се подлага обаче на един поетапно по-строг процес на уеднаквяване.

Посредством записване в договорите на важни общи принципи на стабилизационна политика трябва да се даде гаранция, че политиката към стабилизиране не се обляга единствено върху паричната политика. Като валидни от началото на 1994 г. основни принципи следва да се посочат по-специално следните: забрана за кредитно финансиране на обществените бюджети (чл. 101, 102 от ДЕО); отговорност със собственост на всяка държава членка по отношение на държавните дългове (чл. 103 от ДЕО); както и недопускане на свръхголеми бюджетни дефицити от страна на държавите членки (чл. 104 от ДЕО) също и чрез възможността за финансови санкции. За гарантиране на насочена към стабилност икономическа и валутна политика през третата фаза на Амстердамската среща на върха на ЕС през юни 1997 г. бе приет Пактът за стабилност и икономически растеж във вида, в който той бе дефиниран на срещата на върха на ЕС от декември 1996 г. в Дъблин. В основни линии той има за цел да конкретизира залегналите в ДЕО разпоредби за координиране и контрол над икономическата и финансова политика и да затегне противичането на процедурите. Една автоматичност на санкциите, предложена от Германия и независеща повече от решенията на Съвета, не можа да бъде осъществена. Постигнати бяха обаче важни процедурни предписания, които стимулират бюджетната дисциплина. С Пакта за стабилност бе обвързано едно решение на Европейския съвет за икономически растеж и трудова заетост с цел по-добро координи-

ране на националните икономически процеси според чл. 98 и чл. 99 от ДЕО в полза на високо ниво на заетост. Включената в координационната и контролна дейност Валутна комисия ще бъде разпусната със започването на крайния етап, на който няма да има вече национална валутна политика и ще бъде заменена от една Икономическа и финансова комисия.

Договорните разпоредби в областта на валутната политика предвиждат на крайния етап изграждането на Европейска система на централните банки (ЕСЦБ) и фиксирането на обменните курсове с оглед на въвеждането на единна валутна единица в Общността (евро) най-късно до 1990 г. ЕСЦБ състояща се от Европейската централна банка и националните централни банки на държавите членки е компетентна по определянето и провеждането на паричната политика на държавите членки на ИВС. За страни, които първоначално не могат да вземат участие в ИВС, Европейският съюз на сесията си в Амстердам създаде с изграждането на ЕВС II – присъединяването към ЕВС е доброволно – нова валутно-политическа рамка, чиито елементи са в полза на вътрешната стабилност на еврото.

През преходния период до 1999 г. паричната политика остава в компетенциите на съответната държава. Поради това, създаденият в началото на 1994 г. във Франкфурт Европейски валутен институт (ЕВИ), няма монетарни ръководни функции, а действа само координиращо по отношение на монетарната политика. ЕСЦБ, която е независима при изпълнението на задачите си само подкрепя, доколкото това е възможно без накърняване на ценовата стабилност, общата икономическа политика. Разпоредбите в областта на валутната политика спрямо трети страни също така приоритетно служат на целите за стабилността на цените. Остава да изчакаме дали залегналият в Договора принцип е достатъчен да даде приоритет на стабилността на паричната стойност при конфликт между целта на обменния курс и стабилността на цените.

Наред с шансовете, които дават решенията от Маастрихт по отношение на ИВС с оглед на процеса към икономическо обединение, съществува и опасност от смекчаване на критериите за присъединяване под натиска на строгия план-график, като това би довело до вземане на решение за по-голям брой участници в ИВС. За съжаление предвидената в Договора проверка на конвергентността не бе използвана през 1996 г. като истински тест, при който да се проверят отделните критерии и да се оценят като цяло. Той целенасочено бе

Измерения на икономическата политика в преходния период
към пазарна икономика (2007-2013)

Автор:
д-р инж. Димитър Вергиев

Българска, първо издание
ISBN: 978-954-471-203-7

Рецензент:
проф. д-р Васил Пехливанов

Издавателство ЛИБРА СКОРП
www.meridian27.com
София, 2013

**Библио.бг - платформа за електронни книги и
списания**

Чети каквото обичаш!

www.biblio.bg

